

SANDA GOLOPENȚIA

Aurel Bauh și „echipa Golopenția“

Născut la Craiova, Aurel Bauh (1900-1964) a fost un desenator și fotograf de excepție despre care se vorbește încă prea puțin, atât în țară cât și pe plan internațional. Viața i-a început printr-un accident care i-a afectat piciorul drept la 17 ani și i-a fost curmată de un accident chirurgical la Paris. Referindu-se la cel dintâi, Bauh obișnuia să spună: „Imaginile nu fug după tine... tu trebuie să fugi după ele. Or, la viteza cu care merg, multe mi-au scăpat.”¹ Nu avea dreptate, acuitatea privirii, sensibilitatea informată, empatia au supliniit strălucit rarefierea (relativă!) a deplasărilor. A rămas, trădând efortul spre armonie, în numeroasele autoportrete pe care i le cunoaștem, o tristețe de fond asumată cu blândețe în modul de a se privi.

A. Bauh a studiat la Berlin cu A. Archipenko între 1922-1923, înainte de plecarea acestuia în Statele Unite, și a trăit la Paris

¹ Cf. Jean-Louis Tremblay, *Aurel Bauh* (in) *Promenades photographiques 2011 / Dossier de presse*, Vendôme, p. 19-20. Textul în franceză: „Les images ne te courent pas après... c'est à toi de leur courir après. Or, à la vitesse où je vais... beaucoup m'ont échappé.” (p. 20) Traducerea îmi aparține.

între 1924-1937, urmând școala proaspăt deschisă de Fernand Léger și Amédée Ozenfant și apoi Académie Moderne. A participat, între altele, la Salon des Indépendants (1927) și la Expoziția Internațională de Fotografie Contemporană (1936) – i s-au publicat cu acest prilej 28 studii de nud în *Arts et Métiers Graphiques*. A practicat fotograma, fotografia publicitară și portretul și a fost intens preocupat de ilustrarea poeziei (române, franceze și germane) printr-un volum care nu a ajuns însă să fie publicat.

În 1937, A. Bauch revine la București, unde deschide Studioul „43”. Numele venea de la adresă, pe verso-ul fotografiilor din această perioadă citim într-o română încă amestecată cu franceză: „Photo Aurel Bauh. Calea Victoriei 43 et[aj], Bucarest – Telefon 3-2397”. Din acest moment și până în 1960 el desfășoară o activitate intensă practicând ilustrația de carte, experimentând și fotografiind peisaje urbane, rurale, oameni la lucru, sau pe plajă la Marea Neagră, natură moartă. În aprilie 1938 expoziția de „picturi fotografice” de la Sala Mozart impune unanim comparația cu Brassai și Man Ray. În 1947, Bauh ilustrează volumul lui Geo Bogza, *Oameni și cărbuni în Valea Jiului* (București, Editura de Stat). Am în gând două imagini: cea a unor picioare de mineri, văzute puțin peste genunchi, cu ghetete prăfuite și apărarea ostentivă a unor ciorapi-obiecte, dând impresia că sunt privite de jos, din mină. Clișeul, care circulă pe internet și se numește *Sortant des mines* (La ieșirea din mină) va fi aparținut, dacă nu volumului, de care nu dispun aici, pregătirii lui în 1945, la fel cu un autoportret în care îl vedem pe Bauh, îmbrăcat în haine de miner și cu lămpaș (*Autoportrait à la lampe de mineur*), o bună metaforă pentru căutările artistului. Din aceeași perioadă datează, putând fi văzută pe internet, o secvență de fotografii intitulată *Școala de recalificare*, prin care pătrundem în tensiunea epocii. Pe coperta romanului *Desculț* de Zaharia Stancu, apărut la aceeași editură ca mai sus, figura un clișeu

Bauh pe care-l țin minte din anii de studenție: picioarele goale, trunchiate puțin mai sus de glezne, înfipite încrezător în pământ ale unui copil de țăran. Tot în 1948, Bauh execută peste 850 de fotografii pentru comisia de specialiști însărcinată cu inventarierea obiectelor de la castelul Peleş² după abdicarea și plecarea din țară a regelui Mihai. În 1956 el este membru fondator al Asociației Artiștilor Fotografi din R.P.R. În 1957 apare la Editura de Stat pentru Literatură și Artă un album intitulat *București* (tradus simultan în franceză și engleză) ilustrat cu cca 100 fotografii alb-negru de A. Bauh și prefătat de Tudor Arghezi. Pot fi văzute Muzeul Simu, așezat cu grijă, parcă pe postav; Ateneul, privit prin arabescurile unei magnifice felii de grilaj; Palatul CAM (devenit Comisia de Stat a Planificării, astăzi Minister al Industriilor) de care se sprijină cu grație contrastantă o casă horbotată cu stucaturi, care a fost între timp sacrificată spre a face loc blocului, mai retras și anost, cu care ne-am obișnuit; așezate într-un colț liniștit cu verdeață Arhivele Statului; Bulevardul 6 Martie la nivelul Cercului Militar. În 1958 apare la București, tot la ESPLA, albumul *Arta populară în R.P.R. — Ceramica*, semnat de Barbu Slătineanu, Paul Stahl, Paul Petrescu și conținând un număr de fotografii ale lui Bauh.

Portretele lui Bauh alcătuiesc o galerie impresionantă a vieții românești, de la cele de scriitori sau artiști (Liviu Ciulei, Miron Radu Paraschivescu, Tudor Arghezi și mulți alții) la portretele de țărani văzuți peste timp de un ochi scrutător.

În 1960, A. Bauh se stabilește la Paris, unde deschide un atelier de fotografie publicitară. Moartea survine neașteptat, patru ani mai târziu, de pe urma unei operații ratate. Opera, dispersată la New York, Paris, Bruxelles, București, Tel-Aviv traversează un răstimp ingrât prelungit. Treptat, lucrările artistului încep să se bucure de recunoaștere internațională. La

² Cf. Doina Uricariu, *Scara leilor*, Iași, Editura Polirom, 2011.

O gospodărie distrusă de incendiu, Văleni-Cahul

expoziția *Suprarealismul românesc: 1928-1947* de la Kunsthall Rotterdam (20 iunie–13 septembrie 2009) au fost prezentate, grație eforturilor arhitectului de origine română Michael Ilk, lucrări ale lui Bauh, care se bucură, în prezent, de mult succes pe piața de artă. O expoziție Bauh, reunind colecția acumulată de același Michael Ilk cu sprijinul lui Yves DiMaria, este inclusă în cea de a 7-a ediție a festivalului *Les promenades photographiques*

de la Vendôme (17 iunie – 18 septembrie 2011) și pune în circulație albumul lui Ilk, intitulat *Aurel Bauh 1900-1964: Paris-Bucurest-Paris*. La expoziția *Voici-Paris, modernités photographiques* organizată între 17 octombrie 2012 și 14 ianuarie 2013 sunt prezentate lucrări ale lui A. Bauh incluse în fosta colecție Christian Bouqueret. În țară, articole ale lui Emanuel Bădescu, Florin Colonaș, Petrișor Militaru³ și nu mulți alții îi sunt, din când în când, închinete.

La Paris artistul își schimbase numele încă din anii 1920, trecând de la Bauch (care, pronunțat la fel cu *bêche*, termen insultant pentru germani intrat în uz în anii I-ului Război Mondial, nu era ușor de purtat printre francezi) la Bauh.

Proaspăt întors de la studii în Germania unde, grație unei burse Rockefeller, își trecuse doctoratul în Filosofie/Sociologie cu Hans Freyer, Anton Golopenția prelua în 1937 funcția de secretar de redacție (în 1938, de redactor) al revistei *Sociologie românească*. Între alte înnoiri aduse revistei figura accentuarea caracterului documentar al copertei prin apelul la fotografii de teren care să înlocuiască desenele și gravurile din primul an de apariție (1936). În anii 1937 și 1938, A. Golopenția va selecta astfel fotografii datorate lui Stelian Dode sau Eftene (Arhiva Fundației Regale „Principele Carol”), sau făcând parte din Arhiva fotografică a Serviciului Social ori din Colecția Petre Lenghel-Izanu. Întâlnirea cu A. Bauh se va produce abia în anul 1939, cu prilejul pregătirilor pentru al XIV-lea Congres Internațional de Sociologie, care urma să aibă loc la București.

³ Cf. Petrișor Militaru, „Fotograful avangardist Aurel Bauh omagiat la Vendôme”, *Arta*, nr. 2-3, 2011; Florin Colonaș, „Despre fotograful Aurel Bauh. Interviu cu Medi Dinu”, *Observator cultural*, nr. 572, 22 aprilie 2011; Emanuel Bădescu, „Un fotograf uitat al Bucureștilor: Aurel Bauh”, *Ziarul de Duminică*, 3 august 2012.

A. Golopenția a vorbit despre ea într-o declarație din 28.4.1951 privind persoanele întâlnite în timpul punerii sub urmărire: „L-am cunoscut în 1939, când ne-a însoțit [la Făgăraș] într-o cercetare monografică a Institutului Social Român. Am rămas în relații, fiindcă priceperea lui în a ilustra problemele cercetate pe teren și arta fotografiilor lui mi-au impus. În 1943, prin februarie, m-a rugat să duc o sumă mai mare evreilor din ghetoul de la Golta, printre care se găsea cumnatul său⁴. În 1945 și 1947 am conlucrat la o altă cercetare monografică în județul Mureș, plasa Gurghiu. L-am vizitat de două ori în noul său atelier de pe strada Transilvania, după ce l-am găsit mutat din atelierul pe care-l avusese în str. Italiană, spre a-l ruga să-mi scoată câteva copii, destinate sătenilor reprezentați, după fotografii luate în jud. Mureș, și spre a le ridica. Cu puțin înaintea de a fi arestat l-am întâlnit pe stradă și am vorbit despre un clișeu rătăcit, pe care-l găsisese între timp, și despre moartea tatălui său.“ (UC, p. 329). Ca rezultat al urmăririi, „fotograful patron“ A. Bauh devine obiectul unei note de informare parțial inexacte în dosarul lui A. Golopenția, pe care o reproduc: „26 octombrie 1949 / Galop 15 X 1949 / Din informațiile făcute în strada Luigi Cazzavillan Nr. 25, s-a stabilit că la această adresă locuiesc

⁴ În timpul campaniei de identificare a familiilor românești de dincolo de Bug, pe care a condus-o în spatele frontului, A. Golopenția a transmis o sumă importantă de bani, la rugămintea lui A. Bauh, cumnatului acestuia Follender, precum și unui număr de familii de evrei care se aflau în lagăr la Golta (familiile Teichman, Brauch, Blumental, Lupescu, Grinberg, Winter, Bercu etc.). În „Ale vieții valuri. Scrisoare deschisă D-nei Sanda Golopenția“ (*Viața noastră*, Tel Aviv, 8.2.2002, p. 11), Sonia Palty (născută Follender), care, copil fiind, fusese contactată de A. Golopenția după trei încercări neizbutite de a preda banii tatălui ei, a istorisit întâmplarea (vezi A. Golopenția, *Opere complete*, vol. I. *Sociologie*, București, Editura Enciclopedică, 2002, p. C). Într-o convorbire pe care am purtat-o cu Herbert Zilber, acesta a menționat un episod suplimentar, cu privire la care nu dispun de alte informații: „În Transnistria, în 1942, A. Golopenția fusese arestat pentru că a dus bani la evrei deportați acolo. A intervenit Sabin Manuila la Antonescu pentru a-l elibera“ (convorbire S.G.-H.Z., 30 mai 1976).

următoarele persoane: /.../ La etaj pe aceiași intrare se află locuința și atelierul foto a lui: / BAUH AUREL, fotograf patron, născut la 6.II.1900 în Craiova, română, ortodoxă. Soția acestuia și fiica sunt plecate de mai mult timp la Paris. / Soția sa este: HARIET născută FOLBUDA [Follender, vezi nota anterioară] profesoară născută la 10.VI.1900 în București română, ortodoxă și fiica: / DJANIA studentă, născută la 28.VI.1926 în Paris, română, ortodoxă. / BAUH AUREL a avut atelierul foto până de curând în strada Popa Rusu Nr. 7. / La această adresă are atelierul fotografic și locuința. [...]”⁵

Primul clișeu Bauh folosit de A. Golopenția pentru coperta revistei *Sociologie românească* (nr. 10-12/1938), se intitula „Gospodărie la Văleni-Cahul” și fusese preluat, împreună cu alte patru clișee incluse în revistă, înainte de întâlnirea menționată mai sus, din Arhiva fotografică a Serviciului Social. El înfățișa o casă de chirpici, acoperită cu stuf, pe a cărei muche orientată spre privitor stăteau, în stânga, în plin soare, ghemuit pe o ieșitură din zid, cu mâinile pe genunchi, un bărbat și în dreapta, în umbra mult prelungită, o femeie torcând, așezată pe pământ. Bărbatul privea spre soție și părea a fi întrerupt pentru scurtă vreme lucrul, nu se așezase la umbră, rămânând în dogoare. Ne putem întreba dacă nu o făcuse la rugămintea fotografului. Alternanța de lumină și umbră, odihnă și lucru, stuf și lut în construcția sumară a casei se rezolva în pacea unei după-amieze de vară care-i adusese alături, în gospodăria săracă, pe cei doi soți. Celelalte patru clișee erau, la fel, legate de articolul „Vălenii de lângă Prut” al lui T. Al. Știrbu și purtau titlurile 1. „Vedere a unei margini a satului”; 2. „O gospodărie distrusă de incendiu”; 3. „Turmă la păscut, în împrejurimile

⁵ Am reprodus nota citată în Sanda Golopenția, *Viața noastră cea de toate zilele*, București, Curtea Veche, 2009, p. 154-155. *Galop* este numele de cod al lui A. Golopenția ca „obiectiv” al urmăririi. Nota informativă despre Bauh din 26.X e racordată la nota operațională din 15.X privitoare la A. Golopenția.

Femeie din Văleni (Arhiva Familiei Golopenția, AFG)

Vălenilor“; și 4. „Femeie din Văleni“, apărând între p. 518 și 519 ale revistei. Clișeele 1 și 3 înfățișau cadrul răpos al satului, cu casele și turmele înghesuite în spații avar drămuite. Clișeul 2, comentat pe larg, la fel cu coperta în articolul Ralucăi Mușat, „Auto)portrete fotografice“⁶ înfățișa un bărbat ghemuit pe vine făcând focul într-un cuptor de pământ, în timp ce din spate priveau doi copii drepți și frumoși, soția și o a cincea persoană

⁶ Articolul a fost publicat într-un număr special intitulat „Școala sociologică de la București“ al revistei *Secolul 21* (nr. 1-6/2012, p. 202-214).

indefinită. Cu toții erau de fapt *afară*, zidul din față arsesese, la fel cu acoperișul, zidurile laterale stăruiau zdrențuit, iar ușa în al cărei prag stăteau ceilalți dădea în neant. Privirea omului din prim plan era istovit sfidătoare: „așa trăim“. În articol, Știrbu descria starea precară a satului, distrus recent de un incendiu (care nu era primul), afectat de inundații, decimat de boli sociale. Vorbind despre locuitori, el scria: „Lipsiți de inițiativă, exploatați de negustori, arendași și neglijati de autorități, suportă în tăcere dificultățile traiului. / Privesc cu indiferență viitorul și nu se interesează de ceea ce se petrece în țară.“ În clișeul 4 o femeie cu o fetiță în brațe privește drept în față pe cel venit să fotografieze și, prin el, pe noi cei care le vedem. Ochii femeii sunt întrebători, fața copilei întunecată. Femeia e în picioare, demnă, privind de la egal la egal către cei care-i cercetează viața neviață. Articolul lui Știrbu (reluat și adăugit, sub titlul „Văleni. Un sat din stepa Basarabiei“) a fost inclus împreună cu fotografiile lui Bauh, în volumul IV (p. 44-52) al seriei *60 sate românești cercetate de echipele studențești în vara 1938. Anchetă sociologică condusă de Anton Golopenția și D.C. Georgescu* (București, Institutul de Științe Sociale al României, 1943).

Pentru coperta numărului 4-6/1939 al *Sociologiei românești* A. Golopenția a optat pentru un alt clișeu Bauh, intitulat: „Copil din Holda, Neamț“. Clișeul este de pus în legătură cu articolul „Familia și copilul într-un sat din Neamț (Holda)“, semnat colectiv de Școala de Comandante Broșteni, Neamț (condusă de socioloaga Natașa Popovici-Raiski)⁷. Fața deschisă și alertă a unui băiat ca de zece ani, cu pălărie cu boruri scurte și haină de postav în care albul și gri-ul dialoghează sărbătorește, zâmbește peste ani, cu parcă o ușoară minunare în mișcarea buzelor: „avem viitor“ (războiul sta să izbucnească).

⁷ Articolul figurează la p. 217-242 ale revistei.

Ultima copertă Bauh apare pe coperta numărului 7-12/1942 al revistei *Sociologie românească*. Clișeul se intitulează „Prânz la arie, Rociu–Dâmbovnic“. Revista găzduia, între paginile 413-493 lucrarea colectivă intitulată „Plasa Dâmbovnic – Monografie sociologică“ condusă de A. Golopenția și Mihai Pop⁸, la sfârșitul căreia apăreau, între p. 492 și 493, alte 37 clișee ale lui Aurel Bauh purtând titlurile: 1. „Drumul dintre Rociu și Gliganul de Jos–Argeș“; 2. „Podul de lemn peste Argeș de la Căteasca“; 3. „Albia râului Argeș“; 4. „Casă din Rociu împrejmuită de salcâmi“; 5. „Troiță la marginea comunei Șerbănești“; 6. „Grup de oameni din Gliganul de Sus la ieșirea din biserică“; 7. „Femei din Gliganul de Sus, la ieșirea din biserică“; 8. „Bătrâne din Gliganul de Sus la sărbătoarea hramului Sfânta Maria“; 9. „Bătrân din Gliganul de Sus“; 10. „Sătean din Gliganul de Sus“; 11. „Un bătrân din Rociu, „Moș Gae““; 12. „Cioban din Gliganul de Sus“; 13. „Femeie din Gliganul de Sus“; 14. „Casa unei femei sărace din Gliganul de Sus“; 15. „Tip de casă veche“; 16. „Casă din Gliganul de Sus“; 17. „Pățul din Rociu“; 18. „Noul tip de case din Gliganul de Sus“; 19. „Casă de om înstărit din Tei“; 20. „Conac din Tei“; 21. „Spre casă – după prăznuirea hramului“; 22. „Hora din Gliganul de Sus“; 23. „Ion N. Lăutaru – zis Fani“; 24. „; 25. *Un taraf din Rociu*; 26. *Seceriș la Gheorghe Fieraru (vioară) și Vasile I. Caval zis Sică (țambal) cântând la hora din Gliganul de Sus Rociu*“; 27. „Car cu boi spre „arie““; 28. „La „aria“ din Rociu“; 29. „Moara lui Florea Rădulescu din Rociu“; 30. „Înălbitul pânzelor“; 31. „Târg în drum“; 32. „Popas la o răspântie de drumuri“; 33. „Târgul săptămânal din Pitești“; 34. „Târgul de vite din Pitești“; 35. „Un aspect al târgului săptămânal în

⁸ Lucrarea a fost publicată și separat (87 p., 37 figuri) în cursul aceluiași an 1942. Ea a fost republicată, inclusiv fotografiile Bauh, în volumul *75 de ani de la cercetarea sociologică a plasei Dâmbovnic*, Ediție îngrijită de Cornel Constantinescu, Editura Universității din Pitești, 2014, p. 5-187 (în care sunt incluse și fotografiile).

Pitești“; 36. „Târgul săptămânal din Pitești“; 37. „Târgul de la Topoloveni, restaurant improvizat“. Enumerarea e importantă, dacă ținem seama de faptul că, în ansamblu, nu se cunosc și nu circulă decât cel mult 150 fotografii ale lui A. Bauh.

„Prânz la arie“ surprinde o clipă în care vorba și gluma par a suplini bucatele puține: niște bucăți de pâine sau mămăligă, un blid cu mujdei sau brânză și două linguri în el, un ulcior cu vin. E momentul treieratului, al recoltei noi care va reumple hambarele. În prim plan, în semicerc, se află un grup adăpostit la umbra unui stog: în stânga apar din profil o femeie cu năframă neagră, care acoperă parțial fața unui bărbat cu pălărie neagră așezat în spatele ei, în fund se văd un băiat cu căciulă de miel în cap, alături de care stă o femeie lângă care se hlizește sub pălărie un copil, iar în dreapta privește zâmbind de sub o pălărie uriașă un băiat și scrutează atent privitorul o față cu părul alb de blond. Toți stau roată în jurul ștergarelor așezate pe paie, pe care a fost pusă hrana, și zâmbesc sau râd la ce se spune, cu excepția copilei din dreapta, care privește spre fotograf depănând în gând, serioasă, o nedumerire a ei. Fetele sunt îndulcite de umbră, contururile se topesc. În partea cealaltă a stogului, în fund în dreapta se zăresc trei siluete aparținând altui grup de meseni. Pe copertă, fotografia e reproducă pal, colorată într-un gri verzui argintat, spre a lăsa să se vadă titlul revistei. În volumul publicat separat, clișeul apare independent, la început, în alb-negru (e cel pe care îl reproducem). Ca și coperta Văleni, coperta aceasta e ilustrată de o pictură fotografică, la care se poate visa indefinit.

A. Golopenția și-a dorit să-l aibă alături pe A. Bauh și în ancheta *Românii de la este de Bug* (1942-1944). În scrisoarea din 20 septembrie 1942, D.C. Georgescu îl informa, referindu-se la o rugămintă anterioară de a se face formele prin Institutul Central de Statistică pentru autorizația de trecere în Ucraina a lui A. Bauh, pe care o discutase cu Sabin Manuila: „După cele

Copil din Holda, Neamț

discutate cu el la telefon, s-a arătat foarte mulțumit de cum merg lucrările (nu de cum vă merge vouă, care-i altă poveste). Cu toate e de acord, afară de sugestia privitoare la A. Bauh. Spune că o asemenea intervenție nu poate fi făcută de noi, dat fiind originea omului. De altfel, în raport scrii că l-ai rugat să treacă pe la mine, ceea ce nu s-a întâmplat până în prezent. La nevoie însă, poate trimitem pe unul din cei doi fotografi ai noștri, Herfurt sau ajutorul lui. Bine înțeles, dacă îi socotești utili.⁹ În 8.9.1942, T.Al. Stoianovici îi scria lui A. Golopenția: „Aurel Bauh nu poate fi trimis peste Bug. Sau, în orice caz, nu de Institut. S-ar putea însă ca, nu peste prea mult timp. să-l găsiți d-voastră pe acolo.”¹⁰ Ce putem deduce din cele două notații e că, deși ca evreu se expunea primejdiei, cu atât mai mult cu cât o parte a rudelor lui se aflau în lagărul de la Golta, A. Bauh a dorit să meargă pe teren și să fotografieze viața românilor de la est de Bug.

Între 9-31 august 1945, cu o echipă compusă din Lucia Apolzan, Ion Apostol, Nicolae Betea, Mircea Biji, Laurențiu Bran, Nicolae Economu, Ștefania Golopenția, Ștefan Popescu, Gheorghe Retegan și Al. Săndulescu, căreia i s-au alăturat 45 de absolvenți ai cursurilor de censori statistici de plasă la Tg. Mureș, conduși de Gh. Boeru și Ion Chibulcuteanu, precum și fotografii Aurel Bauh, A. Golopenția efectuează o cercetare a Regiunii Gurghiului cu sediul la Hodac-Mureș. E ultima cercetare de anvergură a Școlii sociologice de la București. Nu am reușit până acum să dau de urma fotografiilor de la Hodac ale lui Aurel Bauh. Securității îi datorăm însă două viniete cu privire la ele. În *Referatul de supraveghere 5.10.1949-16.1.1950* citim: „Golopenția Anton s-a întâlnit cu Todirașcu Ștefan în zilele de

⁹ Cf. A. Golopenția, *Rapsodia epistolară*, III, București, Editura Enciclopedică, 2012, p. 65.

¹⁰ Cf. A. Golopenția, *Rapsodia epistolară*, IV, București, Editura Enciclopedică, 2014, p. 462.

Prânz la arie, Rociu-Dâmbovnic

14, 29 și 30 noiembrie 1949, întâlnirea având loc în Parcul din fața Arenei Venus. Aceste întâlniri se pare că sunt aranjate, întrucât ele se produc aproape cu regularitate în jurul orei 13,40, ele variind ca durată de la zece minute până la una oră. / Golopenția Anton vine la întâlnire direct de acasă, iar după ce se desparte de Todirașcu Ștefan se duce la Academia R.P.R. / În

ziua de 30 noiembrie 1949 au fost văzuți cum Golopenția Anton îi arăta acestuia niște fotografii pe care le avea în servietă.“ În declarația din 28.4.1951, întrebat cu privire la episod, A. Golopenția scria: „L-am mai întâlnit în 1949, pentru că se mutase în strada Plevnei, unde treceam în drum spre biblioteca Academiei. Ne-am vorbit numai pe stradă și o dată în sala de lectură a Academiei, unde venise și el. Subiectul conversației noastre a fost o dată arta țărănească. I-am arătat, o zi sau două după convorbirea aceasta tot în parcul de lângă Casa Studenților, mai multe fotografii făcute de d. Bauh.“ (UC, p. 333) Artă lui Bauh îi bucurase astfel fugăr pe Șt. Todirașcu, șomer, fost conferențiar la Facultatea de Drept și pe A. Golopenția, șomer, aflat, cum a spus odată, „în anticameră la închisoare“. O scrisoare a lui Mușlea către A. Golopenția din 17.8.1947 în care apare fragmentul „Cercetarea crucilor lui Buga Hodăceanul mi se pare foarte interesantă...” (Rapsodia IV, p. 103) ne dă un început de idee cu privire la conținutul clișeele de la Hodac ale lui Bauh.

Revenit în țară, A. Bauh a adăugat laturii avangardiste a personalității sale artistice o latură angajată. Fotografiile lui sociologice se înscriu în grupajul mai larg dedicat spațiului bucureștean, muncii minerilor și artei populare. A. Bauh devine fotograf unanimitate respectat la care se apelează în cazuri speciale, importante.

Cu A. Golopenția, A. Bauh a colaborat în două moduri: a fost autor de coperte pentru *Sociologie românească* și a fotografiat pe teren oameni, cu munca și sărbătorile lor, locuri, arhitectură și artă populară, alăturându-se astfel, în felul său, cercetătorilor.

Copertele au fost selectate de fiecare dată de A. Golopenția dintre mai multe clișee. Remarcăm preocuparea Redactorului de a da prioritate fotografiilor cu încărcătură simbolică puternică.

Echipa Dâmbovnic în 1939: în rândul 1, Ovidiu Bârlea;
în rândul 2, Nicolae Djamo, Ion Burlea, Mihai Pop, Tudor Stoianovici;
în rândul 3, Theodor I. Mărculescu, George Retegan, Nicolae Economu (AFG)

Atunci când avea de ales între fotografii de un realism sumbru (cum era portretul de familie în casa incendiată de la Văleni, bunăoară) și fotografii de natură să deschidă un orizont mai larg, A. Golopenția a optat pentru cele din urmă. Cele dintâi au fost însă de fiecare dată reproduse în dreptul cercetărilor care le ocazionaseră. Redactorul făcea deci distincția între fotografia reprezentând indirect și revista, atunci când apărea pe copertă, și fotografia care alăturată textului, completa studiul.

Pe teren, A. Bauh a participat la cercetările echipelor regale studențești din vara 1938, care au alimentat ancheta *60 de sate*

condusă de A. Golopenția și D.C. Georgescu, la cercetarea, sub conducerea lui A. Golopenția și M. Pop, a plasei Dâmbovnic și la monografia Văii Gurghiului, condusă de Golopenția. De fiecare dată a fost vorba de lucrări colective, la care au luat parte cercetători compunând așa-numita „echipă Golopenția”. O putem vedea, parțial, în clișeul din care ne ațintesc tineri pentru veșnicie, Ovidiu Bîrlea, cu o floare între dinți, Mihai Pop, cu un zâmbet care stă să înflorească, Gheorghe Retegan și Nicolae Economu, care aveau să traverseze ani de închisoare. Bauh a lucrat pe teme date, cu libertate de acțiune maximă atunci când era vorba de portret sau peisaj, cu constrângeri parțiale impuse de natura documentară în cazul unor fotografii de obiceiuri, port etc. Niciodată însă constrângerile nu au fost de natură să-i restrângă creativitatea. Fotografiile socio-logic-artistice ale lui Bauh se cer reperate, expuse și analizate, în raport cu comanda științifică și cu modul în care artistul a convertit-o în inspirat, în clișee care au adăugat punctului de plecare realist factual, aura unei priviri îndelung meditate și o rafinată știință a formelor și luminii.

Providence, 14 august 2012